

DOI: [10.32702/2307-2105-2020.1.61](https://doi.org/10.32702/2307-2105-2020.1.61)

УДК: 336.77

О. В. Гасій,

*к. е. н., доцент, доцент кафедри фінансів та банківської справи,
Полтавський університет економіки і торгівлі, м. Полтава
ORCID: 0000-0002-5116-0448*

В. І. Клименко,

*к. е. н., доцент кафедри міжнародної економіки та міжнародних економічних відносин,
Полтавський університет економіки і торгівлі, м. Полтава
ORCID: 0000-0003-1837-6500*

СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВНІ ВЕКТОРИ РОЗВИТКУ БАНКІВСЬКОЇ КРЕДИТНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УКРАЇНІ

O. Hasii

*PhD in Economics, associate Professor of the Department of Finance and Banking
Poltava University of Economics and Trade*

V. Klimenko

*PhD in Economics, associate Professor of the Department of Department of International
Economics and International Economic Relations
Poltava University of Economics and Trade*

STATE AND PERSPECTIVE VECTORS OF DEVELOPMENT OF BANKING CREDIT ACTIVITIES IN UKRAINE

Досліджено стан розвитку банківської кредитної діяльності в Україні за 2007-2018 рр., обґрунтовано перспективи розвитку банківського кредитування в динамічних умовах розвитку вітчизняної економіки. Здійснено моніторинг діяльності банків у сфері надання кредитних послуг та перспектив їх розвитку в різних сегментах кредитного ринку. Висвітлено сучасні особливості функціонування банків у сфері кредитування суб'єктів господарювання та домогосподарств. Вирішення поставлених завдань здійснено за допомогою таких загальнонаукових і спеціальних методів дослідження: аналізу та синтезу, систематизації та моделювання перспектив розвитку банківського кредитування. Виявлено особливості ведення банківського бізнесу в сфері кредитування та визначено його роль у розвитку національної економіки. Встановлено відсутність стійкої тенденції розвитку банківського кредитування за аналізований період. На основі застосування методів прогнозування, надано розрахунок векторів розвитку банківського кредитування на 2020-2022 роки. На основі кореляційно-регресійного аналізу з'ясовано перспективи змін ВВП від чинників кредитного характеру, що на нього впливають різнобічно (обсяг банківського кредитування, активи банків, кредити, надані фізичним особам та юридичним особам). Обґрунтовано, що розвиток кредитної банківської діяльності є важливою складовою стабілізації національної економіки. Здійснено оцінку інституціонального складу банківської системи України та обґрунтовано необхідність створення передумов формування законодавчої основи до її розширення за рахунок нових видів банків регіонального значення.

Відсутність чітко описаного механізму їх діяльності на рівні нормативно-правового забезпечення визначає низку проблем їх створення. Запропоновано розвивати сектор кооперативного кредиту за участю регіональних кооперативних банків як важливої складової банківської системи України. Основні наукові положення дослідження можна використовувати у практиці банків усіх рівнів банківської системи.

The state of development of bank lending activity in Ukraine for 2007-2018 is researched, and the prospects of development of bank lending under dynamic conditions of development of domestic economy are substantiated. The activities of banks in the area of credit services and prospects of their development in various segments of the credit market were monitored. The modern features of the operations of banks in the area of crediting of economic entities and households are highlighted. The tasks are accomplished with the help of such general scientific and special methods of research: analysis and synthesis, systematization and modeling of perspectives of bank lending development. The peculiarities of banking business in the area of crediting are revealed and its role in the development of the national economy is determined. The absence of a steady tendency of development of bank lending for the analyzed period is established. Based on the application of forecasting methods, the calculation of vectors for the development of bank lending for 2020-2022 is provided. On the basis of the correlation-regression analysis, the prospects for changes in Gross Domestic Product from factors of credit nature that influence it in various ways (the volume of bank lending, bank assets, loans to individuals and legal entities) are found. It is substantiated that the development of credit banking is an important component of stabilizing the national economy. The institutional composition of the banking system of Ukraine has been evaluated and the necessity of creating the prerequisites for the formation of the legislative framework prior to its expansion due to new types of banks of regional importance has been substantiated. The lack of a clearly described mechanism of their activity at the level of regulatory support defines a number of problems of their creation. It is proposed to develop the cooperative credit sector with the participation of regional cooperative banks as an important component of the Ukrainian banking system. The basic scientific provisions of the study can be used in the practice of banks at all levels of the banking system.

Ключові слова: *активні операції; банк; кредит; кредитування; кооперативний банк; регіональна банківська система.*

Key words: *active operations; bank; credit; lending; cooperative bank; regional banking system.*

Постановка проблеми у загальному вигляді. Стабільність розвитку вітчизняної економіки залежить від ефективності механізмів акумулювання та перерозподілу грошових коштів через процеси кредитування професійних учасників ринку фінансових послуг. У свою чергу, їх діяльність знаходиться під постійним тиском різних викликів, складнощів та потрясінь, які обумовлені як внутрішніми проблемами економічного, соціального та політичного стану держави, такі зовнішніми очікуваними та неочікуваними впливами. Одним із факторів стабілізації ринку кредитування має стати розвиток чесної конкуренції між різними фінансово-кредитними установами та формування прозорого правового поля їх діяльності у боротьбі за клієнта. Однак в Україні роль кредитування недооцінена, що, на нашу думку, актуалізує проблему дослідження процесів формування передумов структурних змін вітчизняного сегменту як банківського кредитування, так і в контексті посилення ролі інших фінансово-кредитних організацій.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Обґрунтуванню теоретико-методичних засад розвитку кредитування присвячено наукові праці відомих вітчизняних і зарубіжних вчених, зокрема: О. Барановський, О. Васюренко, О. Вовчак, О. Дзюблюк, С. Єгоричева [3], В. Корнєєв, О. Луняков, І. Лютий, Г. Миськів [4], В. Міщенко, Ф. Мішкін, М. Савлук, В. Федосов, В. Ходаківська, І. Школьник тощо. Однак, дискусійність питань щодо подальших проєкцій розвитку сегменту банківського кредитування в сучасних умовах зумовили мету дослідження.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Мета статті полягає у дослідженні сучасних аспектів банківського кредитування в динамічних умовах розвитку вітчизняної економіки та обґрунтуванні перспектив його розвитку.

Виклад основного матеріалу дослідження. Сталий розвиток ринку кредитування в Україні став неможливим в умовах економічного спаду і низької платоспроможності населення та підприємств. Підвищення фінансового рівня цих суб'єктів економічних відносин передбачає необхідність розвитку сприятливих умов кредитування з боку банків, як своєрідного каталізатора соціально-економічного зростання.

Саме банки як головні інститути вітчизняного кредитного ринку виступають тими суб'єктами, які забезпечують зростання ефективності взаємодії між елементами економічної системи, створюючи дієві механізми, робота яких спрямована як на формування цілісного погляду функціонального охоплення фінансового ринку, так і на оптимізацію руху фінансових ресурсів, що надалі слугує меті економічного зростання в державі. Ключова роль банківських установ як фінансових посередників сформована на основі історично обумовленої пріоритетності їх діяльності у процесах забезпечення потреб економіки фінансовими ресурсами [1, 10].

Оцінку особливостей розміщення ресурсів банків України слід розпочати з аналізу динаміки їх кредитних вкладень за 2008-2018 рр.(табл. 1).

Таблиця 1.
Динаміка обсягів кредитних вкладень банків України за 2008-2018 рр.

Показники	Станом на 01.01.											
	2008 р.	2009 р.	2010 р.	2011 р.	2012 р.	2013 р.	2014 р.	2015 р.	2016 р.	2017р.	2018р.	2019р.
Темпи зростання кредитів, наданих банками, у % до попереднього року	-	163,23	94,33	101,03	109,31	98,79	111,78	110,42	95,90	104,23	103,06	107,92
Темпи зростання кредитів, що надані суб'єктам господарювання, у % до попереднього року	-	171,11	100,51	107,01	114,29	104,87	114,70	114,86	97,92	107,78	102,04	106,32
Темпи зростання кредитів, що надані фізичним особам, у % до попереднього року	-	175,00	82,77	83,82	93,63	92,63	103,71	106,72	85,10	103,29	108,51	115,27
Питома вага кредитів, що надані суб'єктам господарювання в кредитах наданих банками, %	56,90	59,65	63,56	67,32	70,38	74,71	76,67	79,75	81,43	84,21	83,38	82,14
Питома вага кредитів, наданих фізичним особам в кредитах наданих банками, %	31,65	33,94	29,78	24,71	21,16	19,84	18,41	17,79	15,79	15,65	16,47	17,59

Джерело: [розраховано за офіційними даними НБУ]

Як свідчать розрахункові дані табл. 1, відбулися певні зміни на вітчизняному ринку банківського кредитування, зокрема:

–збільшення обсягів наданих кредитів майже в 2 рази за відсутності чіткої тенденції зміни даного показника – зростання чи спадання. Так, найбільші темпи зростання були в 2008 р. – 163,23%, а найменші в 2009 р. – 94,33%.

– зростання обсягів кредитування банками суб'єктів господарювання з 276184 млн. грн. до 919071 млн. грн. Темпи зростання кредитів, наданих суб'єктам господарювання кожного року перевищували 100%, окрім 2015 р., де даний показник сягнув лише рівня 97,92%.

–збільшення кредитування фізичних осіб на 43226 млн. грн. При цьому темпи зростання даного показника в 2008 р. були дуже суттєвими –175,00%, але в 2009-2012 рр. та в 2015 р. мало місце зменшення обсягів кредитування банками фізичних осіб, що в підсумку вплинуло на кінцевий результат.

Отже, за 2008-2018 рр. обсяг кредитів, що надані підприємствам, значно перевищує показник кредитування населення, що свідчить про послаблення кредитування банками останніх і орієнтацію кредитної політики на співпрацю із суб'єктами господарювання. Свідченням цього є зростання питомої ваги кредитів, що надані суб'єктам господарювання з 56,90% у 2007 р. до 82,14% у 2018 р. В той же час показник питомої ваги кредитів, що надані фізичним особам, постійно зменшувався (виключення 2008 р. – зростання на 2,29 п.п.) і на кінець періоду склав 17,59%.

Прострочена заборгованість за кредитами найбільш яскраво свідчить про наявність проблем у кредитному портфелі банків, оскільки вона є безпосереднім відображенням проблем позичальника і його неспроможності погасити борг перед банком. Тому важливим показником, що характеризує кредитну діяльність банку, є показник частки простроченої заборгованості за кредитами у загальній сумі кредитів. Відзначимо істотне погіршення якості кредитних портфелів банків з 2007 р.(рис. 1).

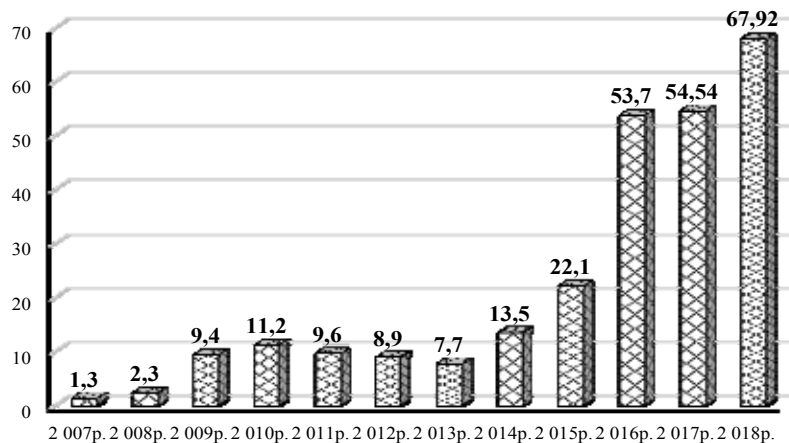

Рис. 1. Частка простроченої заборгованості за кредитами у загальній сумі кредитів за 2007-2018 рр., у %
[побудовано на основі офіційних даних НБУ]

Так, за аналізований період (рис. 1) процент простроченої заборгованості за кредитами у загальній їх сумі суттєво зріс з 1,3% до 11,2%. Хоча за 2011-2013 рр. відбулося його зниження до 7,7%, вже з 2014 р. даний показник зріс до 13,5% та продовжив зростати й далі, і на 01.01.2019 р досяг 67,92%, що є негативним та загрозливим явищем, оскільки значні обсяги проблемних кредитів можуть дестабілізувати фінансовий стан банків через втрату дохідних активів та зростання витрат в резерви на покриття втрат за банківськими кредитними операціями. Це, як наслідок, матиме прояв у зниженні показників ефективності діяльності банків, стримуванні кредитної активності, погіршенні показників ліквідності та платоспроможності тих банків, кредитні портфелі яких переобтяжені проблемними кредитами.

Згідно із законодавством [6, 7], банки формують резерви за активними операціями, тобто резерви під можливі збитки від проведення активних операцій, які мають певну ймовірність виникнення. Чим вища ймовірність реалізації ризику, тим більші відрахування до резервів.

На рис. 2 відображено частку резервів за активними операціями та частку простроченої заборгованості за кредитами у загальній сумі кредитів за 2008-2018 рр.

Як свідчать наведені дані рис. 2 на проміжку з 2007 р. по 2015 р. частка резервів за активними операціями до обсягу наданих кредитів суттєво перевищує частку простроченої заборгованості за кредитами у загальній сумі кредитів. Динаміка зміни даних показників є однаковою. З 2016 р. по 2018 р. ситуація стає протилежною, коли питома вага простроченої заборгованості перевищує можливості банків по формуванню резервів за активними операціями. Показник відношення обсягу резервів під активні операції банків до обсягу наданих кредитів за період 2008-2018 рр. збільшився із 4,16 до 49,73%, тобто зріс майже в 12 разів. Особливо стрімко цей показник зростав в 2009 та 2014-2018 рр.

Рис. 2. Динаміка частки резервів за активними операціями до обсягу наданих кредитів та частки простроченої заборгованості за кредитами у загальній сумі кредитів за 2008-2018 рр., у %
[побудовано на основі офіційних даних НБУ]

Непомірно високі значення як частки резервів за активними операціями до обсягу наданих кредитів, так і частки простроченої заборгованості за кредитами у загальній сумі кредитів були в 2009-2011 рр. та в 2014-

2017 рр. Саме це й стало однією із основних причин отримання банками України від'ємного значення рентабельності капіталу та рентабельності активів [5], тобто їх збитковості у ці періоди.

Банки можуть суттєво впливати на активізацію розвитку економіки країни та сприяти зростанню валового внутрішнього продукту (ВВП). В табл. 2 представлені дані, які характеризують питому вагу кредитів, що надані банками у ВВП України та частку їх в активах банків за 2008-2018 рр.

Таблиця 2.
Динаміка питомої ваги кредитів, що надані банками у ВВП України та частки їх в активах банків за 2008-2018 рр.

Показник	Станом на 01.01											
	2008 р.	2009 р.	2010 р.	2011 р.	2012 р.	2013 р.	2014 р.	2015 р.	2016 р.	2017 р.	2018 р.	2019 р.
Питома вага кредитів, наданих банками України в їх активах, %	80,98	85,55	84,90	80,14	78,28	72,33	71,31	76,42	76,94	80,07	77,73	82,29
Питома вага кредитів, що надані суб'єктам господарювання в активах банків, %	46,08	51,03	53,96	53,95	55,10	54,04	54,67	60,95	62,65	67,43	64,81	67,59
Питома вага кредитів, що надані фізичним особам в активах банків, %	25,63	29,03	25,28	19,80	16,57	14,35	13,13	13,60	12,15	12,53	12,80	14,48
Питома вага банківських кредитних вкладень у ВВП, %	67,34	83,57	81,82	68,98	63,47	58,04	62,20	64,23	48,76	42,21	34,76	31,44
Питома вага кредитів, що надані суб'єктам господарювання у ВВП, %	38,32	49,85	52,01	46,44	44,69	43,37	47,69	51,23	39,70	35,54	28,98	25,83

Джерело: [розраховано на основі офіційних даних НБУ]

Дані табл. 2 показують, що показник питомої ваги кредитів, наданих банками України в їх активах, за період 2008-2018 рр. становить більше 71%, тобто кредитні операції для банків України є пріоритетними активними операціями. Показник питомої ваги кредитів, що надані суб'єктам господарювання в активах банків постійно збільшувався – з 46,08% станом на 01.01.2008 р. до 67,59% станом на 01.01.2019 р. В той же час частка кредитів, що надані фізичним особам в активах банків, поступово зменшувалася і в кінцевому підсумку скоротилася майже в 2 рази до рівня 14,48%. Це є свідченням активізації кредитних вкладень банків у напрямку кредитного забезпечення підприємницької діяльності та визнання даної категорії позичальників більш привабливими в порівнянні з фізичними особами.

Питома вага банківських кредитів у ВВП України за період 2008-2018 рр. є досить значною та знаходиться в межах від 31,44% до 83,57%. Слід зазначити, що таке високе значення є наслідком орієнтації кредитної політики вітчизняних банків на стимулювання внутрішнього попиту на ринку через кредитування суб'єктів господарювання, що підтверджує показник частки кредитів, що надані суб'єктам господарювання у ВВП. Ця ситуація спричинена, в основному, нестачею власних оборотних коштів у суб'єктів господарювання, а інколи навіть їх відсутністю.

Для прогнозування обсягів банківського кредитування необхідно визначити ключові моделі розвитку обсягів активних загалом, і кредитних операцій банків зокрема, що дасть змогу зробити прогноз їх змін за період 2020-2022 рр. на основі використання можливостей моделювання трендів розвитку банківського кредитування в Україні на основі лінійного, поліноміального та степеневого типів, достовірність розрахунків за якими складає 80-100% (табл. 3).

Таблиця 3.
Прогноз розвитку банківського кредитування в Україні за лінійним, поліноміальним та степеневим рівняннями динаміки на 2020-2022 рр.

Тип прогнозу	Рівняння динаміки – (y)	Вірогідність моделі - (R ²)	Прогноз, млн. грн.		
			2020 р.	2021 р.	2022 р.
Активи банків, тис грн.					
Лінійний	$114107x + 86720$	100,0	1912432	2026539	1912432
Поліноміальний	$-13655x^2 + 305278x - 391209$	90,98	997559	852222	679575
Степеневий	$32827x^{1,5919}$	80,38	2997034	3312999	3269637
Кредити банків, тис грн.					
Лінійний	$44295x + 584166$	86,4	1204338	1248636	1292886
Поліноміальний	$-1769,7x^2 + 67301x + 530486$	87,69	1125839	1141819	1154259
Степеневий	$538716x^{0,2767}$	88,75	1127021	1148980	1169909

Джерело: [розраховано на основі офіційних даних НБУ]

Як свідчать дані табл. 3, сегмент вітчизняного банківського кредитування у наступні три роки за обраними моделями прогнозування їх обсягів з вірогідністю 86-89% матиме незначне щорічне зростання. При цьому активи банків за поліноміальним типом показують їх зменшення, що може бути викликано рядом невирішених проблем, які притаманні вітчизняній економіці.

Для прогнозування розвитку банківського кредитування в Україні важливим є визначення типу залежності результативного показника, що характеризує роль банківського кредитування в національній економіці від обсягу активів, капіталу та наданих кредитів як загальних, так і в розрізі клієнтів на основі вирівнювання динамічних рядів за наведеними показниками (табл. 4). Ця методика також дала можливість здійснити прогноз зміни названих показників на період 2020–2022 рр [11].

Для всіх проаналізованих нами показників в 2008–2018 рр. була властива велика амплітуда коливань.

Таблиця 4.
Прогноз основних показників кредитної діяльності банків як важливої складової розвитку національної економіки, 2020-2022 рр.

Показники	Вид залежності	Фактично за 2007–2018 рр. в середньому на рік	2020 р.	2021 р.	2022 р.
Обсяг ВВП, млн грн	$y = 227641x + 213465$	1693133	3400439	3628080	3855721
Кредити, млн грн	$y = 44295x + 584166$	872084,8	1204338	1248636	1292886
Активи, млн грн	$y = 114107x + 86720$	1110709	1912432	2026539	1912432
Кредити, надані фізичним особам, млн грн	$y = -3549x + 205751$	182682,9	148585	139227	129821
Кредити, надані юридичним особам, млн грн.	$y = 53656x + 304569$	653334	1055753	1109409	1163065

Наприклад, обсяг ВВП в 2011 р. становив 913,3 млрд грн, у той час як на початку названого інтервалу тільки близько 720,2 млрд грн, а наприкінці – 3558,7 млрд грн. Аналогічна варіативність притаманна також іншим досліджуваним показниками. Крім цього, у 2008-2009 рр., як і в 2014-2015 рр. за всіма показниками відзначається негативна динаміка. Зроблений прогноз свідчить, що накопичений у минулі роки кредитний потенціал банків не достатній, поступово вичерпується, і без проведення невідкладних і радикальних змін у секторі може відбуватись сповільнення темпів їх розвитку, не матиме позитивного впливу на економіку.

З метою поглиблення аналізу динаміки вищезазначених показників використано кореляційно-регресійний метод та розглянуто випадки парної кореляції. Зведений аналіз впливу всіх перелічених чинників на соціально-економічний розвиток держави свідчить про тісну кореляцію. В усіх випадках має місце нелінійна залежність (табл. 5).

Таблиця 5.

Узагальнені дані розрахункових значень парної кореляції ВВП за рахунок впливу банківського кредитування на основі побудови поліноміальної моделі 6-го ступеня

Вид парної кореляції	Рівняння моделі	Критерії Фішера
А/ВВП	$y = -3E-05x^6 + 0,0012x^5 - 0,022x^4 + 0,1902x^3 - 0,8208x^2 + 1,6066x - 0,1308$	97,8
К/ВВП	$y = -1E-05x^6 + 0,0006x^5 - 0,013x^4 + 0,1267x^3 - 0,6132x^2 + 1,3145x - 0,147$	97,9
КФО/ ВВП	$y = -1E-05x^6 + 0,0005x^5 - 0,009x^4 + 0,0802x^3 - 0,3605x^2 + 0,7164x - 0,2154$	99,6
КСГ/ ВВП	$y = -4E-06x^6 + 0,0003x^5 - 0,0065x^4 + 0,0675x^3 - 0,3401x^2 + 0,7703x - 0,1121$	94,8
К/А	$y = 2E-05x^6 - 0,0006x^5 + 0,0075x^4 - 0,0445x^3 + 0,1072x^2 - 0,0668x + 0,8084$	94,2
КФО/А	$y = -5E-06x^6 + 0,0002x^5 - 0,0043x^4 + 0,0402x^3 - 0,1899x^2 + 0,3805x + 0,0295$	99,8
КСГ/А	$y = 1E-05x^6 - 0,0005x^5 + 0,0073x^4 - 0,0482x^3 + 0,1441x^2 - 0,146x + 0,5051$	98,2
КФО/ К	$y = -8E-06x^6 + 0,0004x^5 - 0,006x^4 + 0,0512x^3 - 0,2212x^2 + 0,41x + 0,0818$	99,9
КСГ/ К	$y = 1E-05x^6 - 0,0005x^5 + 0,0073x^4 - 0,0482x^3 + 0,1441x^2 - 0,146x + 0,5051$	98,2

Примітка. Парні кореляції за видами: А/ВВП – активи/ВВП; К/ВВП – кредити /ВВП; КФО/ ВВП – кредити, надані фізичним особам /ВВП; КСГ/ ВВП – кредити, надані суб'єктам господарювання/ВВП; К/А – кредити/активи; КФО/А – кредити, надані фізичним особам/активи; КСГ/А – кредити, надані суб'єктам господарювання/активи; КФО/ К – кредити, надані фізичним особам/кредити; КСГ/ К – кредити, надані суб'єктам господарювання/ кредити.

Наступним етапом аналізу є з'ясування перспективних змін ВВП від чинників кредитного характеру, що на нього впливають. Всі чинники впливають на результативний показник різнобічно через відсутність чіткої тенденції абсолютного та відносного зростання факторів впливу протягом 2007-2018 рр. Розрахунки, зроблені станом на 2019 р., свідчать, що ВВП змінить залежно від зміни чинників на одну додаткову одиницю наступним чином: майже на 5,2 млн грн, якщо обсяг банківського кредитування зменшиться на 1 млн. грн; на 3,8 млн грн, якщо активи банків скоротяться на 1 млн грн; на 13,0 млн грн, якщо кредити, надані фізичним особам зростуть на 1 млн грн; майже на 6,1 млн грн, якщо кредити, надані юридичним особам зростуть на 1 млн грн.

Процес децентралізації, що супроводжується радикальними змінами і зрушеннями у всіх сферах територіально-адміністративних одиниць в Україні, вимагає від Національного банку України створення умов щодо входження нових видів банків, які б пропонували нові методи ведення кредитної діяльності з метою підвищення рівня соціально-економічного становища визначеної території. Підтримка малого та середнього бізнесу та матеріального становища населення можлива за прямої участі їх у фінансовій діяльності банків на місцевому рівні. Це можуть бути кооперативні банки, привабливість яких полягає в тому, що учасники можуть об'єднувати свої фінансові ресурси для комплексного виконання поставлених цілей щодо кредитування.

Між кооперативними і комерційними банками існує багато відмінностей, основні з яких наведено в праці [3, с. 130-131]. Врахування цих ключових особливостей цих видів установ передбачає подолання проблем входження кооперативних банків на регіональний кредитний сектор банківської системи. До них слід віднести: незрозуміння їх місця і ролі у економіці державними керівними органами, що проявляється у відсутності чітко виписаної регламентованої процедури створення та функціонування та відсутності підтримки щодо визначення мінімального розміру капіталу та диференційованого підходу до нормативів банківської діяльності, що є ключовими умовами їх створення в Україні.

Не зважаючи на те, що вітчизняне законодавство [2, 7, 8] визначає певні форми організації кооперативного банку, при цьому їх створення суб'єктами господарювання, а також іншими особами передбачає врахування територіальності та поділ на місцеві банки та центральний кооперативний банк. Позитивним моментом є орієнтація на європейську модель фінансового сектора. Так, за інформацією Європейської асоціації кооперативних банків (ЕАСВ) [12; 13] підвищення громадської довіри можна постежити за динамікою показників їх розвитку. Щодо результатів діяльності у 2018 р., то в країнах Європейського Союзу, діяло 2 800 місцевих та регіональних банків з мережею у 51500 тис. відділень і мають середню частку ринку в Європі близько 20 % по депозитно-кредитному обслуговуванню клієнтів. Кооперативні банки представляють 84 млн членів й обслуговують 209 млн клієнтів, головним чином споживачів, малого та середнього підприємництва й громад, сприяючи стабільності завдяки своїй антициклічній поведінці, є рушієм місцевого та соціального зростання. Кооперативні банки в європейських країнах надають кредити або лише, або переважно своїм членам, що забезпечує інвестування коштів у той регіон, звідки вони надійшли, що сприяє зростанню місцевої економіки.

Кооперативні банки навіть у часи світової фінансової кризи займали більш вигідні позиції завдяки традиційному підходу у сфері кредитування своїх членів. Через це у більшості з них не було проблем з ліквідністю, оскільки вони не здійснювали вкладення значних обсягів своїх ресурсів на іпотечному ринку. На нашу думку, через сувору координацію відносин між установами у системах кооперативних банків не може з'явитися ланцюгової реакції, що викликається неплатоспроможністю однієї з установ.

Таким чином, системність банківської кооперативної мережі (місцеві, регіональні установи та центральний кооперативний банк), дозволить реалізувати у вітчизняній практиці такі принципи їх діяльності, як солідарність (задоволення суспільних потреб та місцевий рівень реінвестування капіталу); взаємна довіра (банк служить інтересам клієнтів); індивідуальний підхід до клієнта та соціальні зобов'язання; доступ до управління за рахунок членства в кооперативі, оптимізації фінансових потоків в усіх ланках мережі тощо.

Створення кооперативних банків як кредитних інститутів на регіональному рівні повинно мати такі позитивні наслідки, що визначають соціальну значимість цього процесу [3, 9]:

– формування альтернативної звичайним банкам системи кредитування, що зменшує можливості втрат й покращує управління ризиками;

- посилення адаптивного потенціалу територіальної громади у ринкових умовах;
- підвищення соціального статусу громадян з невисоким рівнем доходів;
- збільшення доходів населення, що отримуються у вигляді відсотків за заощадженнями;
- формування конкурентного ринку фінансових послуг, зокрема, кредитування;
- посилення ринкових позицій малого підприємництва;
- заповнення ринку фінансових послуг у сільській місцевості;
- активізація споживчого попиту на основі отримання кредитних ресурсів;
- зниження бюджетного навантаження через реалізацію принципу корпоративної соціальної відповідальності, підтримуючи розвиток громади певними соціальними ініціативами, благодійністю, спонсорством.

Створення системи кооперативного банківського кредиту в Україні, на наш погляд, може відбутися через перегляд банківського законодавства щодо визначення мінімального розміру статутного капіталу та нормативу адекватності капіталу для місцевого кооперативного банку, що діє на території однієї області, як у європейських державах, або за значної фінансової підтримки держави.

Висновки. Отже, ефективна організація кредитної діяльності відіграє важливу роль для банків України, так як більшу частину активів банківської системи представлено саме кредитними вкладеннями. Кредитний ринок як на національному, так і регіональних рівнях за участі банківський установ хоча й розвивається низькими темпами, однак простежується повільний початок його відновлення. Це пов'язано з дилемою, що банки зацікавлені в розвитку економіки, відновленні виробничого потенціалу, але, при цьому, враховуючи кредитні ризики, збільшують обсяги прибутку обережно. Тому, на нашу думку, держава повинна сприяти частковому формуванню конкурентоспроможного ринку кредитування; стимулювати створення банківськими установами достатнього для здійснення інвестування капіталу і забезпечення його збереженості; сприяти зниженню ризику в кредитній та інвестиційній діяльності.

Основними проблемами, які притаманні сектору вітчизняного банківського кредитування, визначено: висока вартість грошових коштів, недостатній рівень управління банківськими ризиками, неефективна організація кредитної діяльності банками, як наслідок, суттєве збільшення частки простроченої заборгованості за кредитами у загальній сумі кредитів та частки резервів за активними операціями банків, регіональні диспропорції перерозподілу кредитних коштів, висока вартість позикових коштів, значна валютизацію кредитного ринку, низькі темпи розвитку кредитного ринку в Україні.

Проведений аналіз діяльності вітчизняних банків в сфері кредитування свідчить про наявність нестабільності в цій сфері, що є наслідком кризових явищ та зменшує накопичений раніше потенціал. Тому існує нагальна необхідність проведення невідкладних і радикальних змін, без яких темпи збільшення показників кредитної діяльності банків будуть у кращому випадку уповільнюватись з переходом до тривалої стагнації. Одним із напрямків розширення сектору кредитування може стати створення передумов входження на ринок кооперативних банків, які на регіональному рівні зможуть об'єднати матеріальні, грошові та трудові ресурси всіх видів кооперативів. Це передбачає необхідність удосконалення стратегії розвитку банківської системи України з акцентом на регіональну складову, що стане важливою передумовою підвищення ефективності розвитку вітчизняного ринку кредитування.

Список літератури.

1. Аналітичний огляд ринку споживчого кредитування. 2019. URL: http://integrumventures.com/files/Аналіз_ринку_споживчого_кредитування_Україна_лют.2019.pdf (дата звернення: 20.12.2019).

2. Господарський кодекс України: Кодекс від 16 грудня 2003 № 436-IV / Верховна рада України. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/436-15>. (дата звернення: 18.12.2019).

3. Єгоричева С.Б. Сучасний механізм функціонування регіональної банківської системи : монографія / С. Б. Єгоричева, О. В. Гасій. Полтава. ПУЕТ, 2016. 217 с.

4. Миськів Г.В. Проблеми розвитку кредитного ринку України та їх наслідки для національної економіки. 2016. Вип. 1(117). URL: [http://ird.gov.ua/sep/sep20161\(117\)/sep20161\(117\)_074_MyskivH.pdf](http://ird.gov.ua/sep/sep20161(117)/sep20161(117)_074_MyskivH.pdf) (дата звернення: 21.12.2019).

5. Офіційний сайт Національного банку України. URL: <https://www.bank.gov.ua> (дата звернення: 25.12.2019).

6. Положення про порядок формування та зберігання обов'язкових резервів банками України та філіями іноземних банків в Україні: Положення від 11 грудня 2014 № 806; Постанова Національного банку України / Національний банк України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0806500-14> (дата звернення: 23.12.2019).

7. Про банки і банківську діяльність: Закон України від 07 грудня 2000 №2121-III / Верховна рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2121-14> (дата звернення: 23.12.2019).

8. Про фінансові послуги та державне регулювання ринків фінансових послуг: Закон України від 12 липня 2001 №2664-III / Верховна рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2664-14> (дата звернення: 23.12.2019).

9. Шиндер О.В. Соціальна роль банків у розвитку регіонів. *Економіка та держава*. 2010. Вип. 4. С. 97-99.

10. Швець Ю.О., Горбачов О.Є. Сучасний стан банківського кредитування в Україні: проблеми та перспективи. 2018. № 15. С. 793-798. URL: http://economyandsociety.in.ua/journal/15_ukr/120.pdf (дата звернення: 23.11.2019).

11. Klimenko V., Sokolova A., Hasii O. Status and prospects for the development of credit unions in Ukraine. *Problems and Perspectives in Management (open-access)*. 2017. 15 (4). pp. 124-133. URL: <https://businessperspectives.org/journals/problems-and-perspectives-in-management/issue-269/status-and-prospects-for-the-development-of-credit-unions-in-ukraine> (дата звернення: 23.12.2019).

12. Stakeholders views on co-operative banks. URL: http://www.globalcube.net/clients/eacb/content/medias/events/4th_convention_cb/4th_convention_stakeholders_views_on_the_sector.pdf (дата звернення: 25.12.2019).

13. What is a Co-operative bank? : The European Association of Cooperative Banks (EACB). URL: <http://www.eacb.coop/en/europeanassociation-of-co-operative-banks.html> (дата звернення: 25.12.2019).

References.

1. Analytical review of the consumer lending market, available at: http://integrumventures.com/files/Аналіз_ринку_споживчого_кредитування_Україна_лют.2019.pdf (Accessed December 20, 2019).

2. The Verkhovna Rada of Ukraine (2003), "Economic Code of Ukraine". available at: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/436-15>. (Accessed December 18, 2019).

3. Egoricheva, S. B. and Hasii, O.V. (2016), Suchasnyi mekhanizm funkcionuvannia rehionalnoi bankivskoi systemy [Modern mechanism of functioning of the regional banking system], Poltava, PUET, Ukraine.

4. Myskiv, H.V. (2016), "Problems of development of credit market of Ukraine and their consequences for the national economy", vol. 1(117), available at: [http://ird.gov.ua/sep/sep20161\(117\)/sep20161\(117\)_074_MyskivH.pdf](http://ird.gov.ua/sep/sep20161(117)/sep20161(117)_074_MyskivH.pdf) (Accessed December 21, 2019).

5. Official site of the National Bank of Ukraine. available at: <https://www.bank.gov.ua> (Accessed December 25, 2019).

6. National Bank of Ukraine (2014), "Regulations on the procedure for the formation and storage of obligatory reserves by banks of Ukraine and branches of foreign banks in Ukraine", available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0806500-14> (Accessed December 23, 2019).

7. The Verkhovna Rada of Ukraine (2000), The Law of Ukraine "On about banks and banking", available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2121-14>. (Accessed December 23, 2019).

8. The Verkhovna Rada of Ukraine (2001), The Law of Ukraine "On financial services and state regulation of financial services markets", available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2664-14> (accessed 23 December 2019).

9. Shnyder, O.V. (2010), "The social role of banks in regional development". *Ekonomika ta derzhava*, vol. 4. , pp. 97-99.

10. Shvets, Yu.O. and Horbachov, O.Ye., (2018), "The current state of bank lending in Ukraine: problems and prospects", vol. 15, pp. 793-798. available at: http://economyandsociety.in.ua/journal/15_ukr/120.pdf (Accessed December 23, 2019).

11. Klimenko, V., Sokolova, A. and Hasii, O. (2017), "Status and prospects for the development of credit unions in Ukraine", *Problems and Perspectives in Management (open-access)*, 15 (4), pp. 124-133, available at: <https://businessperspectives.org/journals/problems-and-perspectives-in-management/issue-269/status-and-prospects-for-the-development-of-credit-unions-in-ukraine> (Accessed December 23, 2019).

12. Stakeholders views on co-operative banks, available at: http://www.globalcube.net/clients/eacb/content/medias/events/4th_convention_cb/4th_convention_stakeholders_views_on_the_sector.pdf. (Accessed December 25, 2019).

13. What is a Co-operative bank? : The European Association of Cooperative Banks (EACB). available at: <http://www.eacb.coop/en/europeanassociation-of-co-operative-banks.html> (Accessed December 25, 2019).